

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIV

Нови Сад, септембар—октобар 1992
Број 9—10

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Јекић Адвокатура поново на удару

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Милорад Ђотић Бирачко право и изборни систем

Жарко Латиновић Затезна камата и штета због доцње у плаћању новчане обавезе

КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

Коста М. Месаровић Надлежност у парничном и извршном поступку

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Грађанско право

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

C O N T E N T S

BAR AND SOCIETY

Borivoj Jekić Bar bears the brunt again

ARTICLES AND DISCUSSIONS

Milorad Botić The right to vote and electoral system

Žarko Latinović Default interest and damage arising from the
breach of pecuniary obligation

A CRITIQUE OF LEGAL PRACTICE

Kosta M. Mesarović Jurisdiction in Civil Procedure and Enfor-
cement Procedure

LEGAL PRACTICE

Criminal Law — Civil Law

NOTICES

From the meeting of Management Board

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

*Др Коста Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Гирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Мило-
рао Ботић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987)*

Уређивачки одбор

МИРОСЛАВ ЗДЈЕЛАР

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

*Др Александар Маркићевић, адвокат у Новом Саду,
Миливој Милић, адвокат у Сремској Митровици, Имре
Варади, адвокат у Зрењанину, Александар Ворић, ад-
вокат у Новом Саду, Марија Милорадов, адвокат у Но-
вом Саду, мр Жељко Томић, адвокат у Новом Саду*

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. Телефон: 021/29-459

Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIV

Нови Сад, септембар—октобар 1992
Број 9—10

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Јекић
адвокат у Новом Саду

АДВОКАТУРА ПОНОВО НА УДАРУ

I

Адвокатура се опет, по ко зна који пут у својој новијој историји, налази у ситуацији да доказује своје место у друштву и правном поретку, да брани и очува суштину свога постојања. Овог пута то мора да чини због одређивања закупнице за адвокатске канцеларије и због увођења пореза на промет на адвокатске услуге.

Подсећања ради, адвокатура се у протеклом послератном периоду у којем су вршене „револуционарне промене друштвеног система“ налазила у тешком положају и бивала у прилици да доказује разлог за своје постојање и своје место у друштву које јој по природи ствари припада.

Адвокатура добро памти периоде када су место и положај адвокатуре у друштву и правном поретку зависили од субјективног става гарнитуре на власти. Познато је да су те гарнитуре, као центри моћи, потпуно игнорисале адвокатуру као професију, а адвокате као носиоце ове професије, доводиле у веома тежак друштвено-економски положај. Такође је позната гежња тих центара моћи да адвокатуру подреде себи и учине је зависном, ограничавајући јој на тај начин слободу и простор деловања и тако је учине мање опасном по своју власт. Адвокатура и адвокати су представљани као реликт прошлости, остатак пораженог капиталистичког друштва и као сметња развиту и изградњи „демократског самоуправног социјалистичког друштва“.

Адвокатура је била принуђена да дуготрајно и мукотрпно доказује и брани разлоге свог постојања без обзира што је то постао аксиом у сваком демократском друштву. Не треба доказивати да без слободне, независне и самосталне адвокатуре нема демократије и њених основних постулата: владавине права, правне државе, слободе и права човека и грађанина и несметаног остваривања њихових права.

Од тадашњих центара моћи, осигуре и бирократске свести богомданих представника „најоптималнијих интереса радничке класе“, ова чињеница је веома тешко признавана. Адвокатура је стоички подносила све ове ударе, пратила промене моћника на челним позицијама и веома тешко успевала да повремено, колико-толико, себи обезбеди свакодневни положај у мери која је једва била довољна за преживљавање.

Истине ради, потребно је истаћи да су у пређеном периоду постојали нешто светлији тренуци за адвокатуру. То је био период када су на врхове пирамиде власти долазили моћници мало ширих видика који су боље схватили потребу остваривања ширих простора слободе и права „радних људи“ и грађана. Тада је адвокатура добила место специфичне друштвене службе за пружање правне помоћи у правном поретку у функцији обезбеђења једнакости грађана пред судом и другим органима који су решавали о њиховом праву или интересу заснованом на закону.

Еклатантан пример ове тврдње је тадашња регулатива о адвокатури, пре свега у Уставним одредбама и Законима о адвокатури. Врхунац оваквог положаја адвокатуре представља Друштвени договор о усклађивању обавезе адвоката за задовољавање општедруштвених и заједничких потреба који је закључен 1979. г. Овим Договором адвокати су у измиривању својих обавеза, по основу пореза и доприноса, изједначени са радницима у предузећу.

II

После усвајања Устава Републике Србије и Устава СРЈ адвокати су, као и остали грађани, очекивали да је период волунтаризма остао неповратно иза нас и да настаје дуго очекивани период правне државе. Није спорно да од начина уставног и законског регулисања материјалног и процесног права зависи ширина слобода и права човека и грађанина, а нарочито постојање реалних могућности остваривања ових вредности пред надлежним институцијама. Очекиван је другачији однос и понашање државе према адвокатима и према адвокатури као институцији. Без обзира на недостатке друге природе, текстови ових Устава, изгледало је, да пружају такве могућности. Међутим, приликом реализације Уставних одредби у нижим правним актима дошло је до кршења тих начела па је на сцени

и даље остала тврдокорно заостала бирократска свест која онемогућава развој, независно и слободно деловање адвокату-ре као институције.

Историја се понавља!

Поново је испољен стари, препознатљиви, страх државе од адвокатуре и њена тежња да адвокатуру учини економски зависном и суштински неефикасном.

Овакав однос државе према адвокатури је очигледан ка-да се анализирају одредбе нових пореских прописа Републике Србије, а нарочито њихово спровођење у подзаконским акти-ма — општинским одлукама. Посебно Одлуке о програму из-градње, одржавања и коришћења пословног простора у 1992. г., коју је донео Управни одбор ЈП „Пословни простор“ из Но-вог Сада на 5. седници одржаној 13. марта 1992. г., а коју је СО Нови Сад санкционисала давањем сагласности Решењем бр. 361-685-92-1 од 25. 05. 1992. г.

Како видимо очигледно је да се нису испунила очекива-ња адвоката и адвокатуре да ће муком достигнута решења о друштвено-економском и статусном положају адвокатуре (Дру-штвени договор из 1979. г.) бити не само поштована од стране новог режима, већ да ће бити дограђивана и унапређивана у смеру још бржег развоја адвокатуре као институције и њеног приближавања степену развоја у савременим развијеним де-мократским државама у свету.

На жалост, историја је опет почела из почетка!

III

Очигледан доказ докле држава иде у свом негативном од-носу према адвокатима и адвокатури представља начин одре-ђивања цене закупца за коришћење пословног простора за ад-вокате и увођење пореза на промет на адвокатске услуге.

1. Према номенклатури Програма, који је саставни део Одлуке од 13. марта 1992. г., адвокатура је разврстана у групу 11. заједно са високо акумулативним делатностима какве су поред осталих, банке, осигуравајућа друштва, лутрија, шпеди-ција и др. Овакво сврставање адвокатуре је у директној суп-ротности са Одлуком о утврђивању привредних и ванпривред-них делатности („Сл. лист СФРЈ“ бр. 14/77. и бр. 18/80), јер је у тачки 11. ове Одлуке изричито утврђено да у области 11. ула-зе финансијске, техничке и пословне услуге, осим подгрупе 110904 — адвокатске и друге услуге. Према ставу 2. ове тачке очигледно је да адвокатура спада у ванпривредне делатности и да треба и мора имати исти третман као и делатности разврс-тане од броја 12. до 14. номенклатуре.

Ово издвајање адвокатуре из привредних и високо аку-мулативних делатности и њено сврставање у непривредну де-латност темељи се на Одлуци Уставног суда Југославије бр. У-41/78, од 16. 01. 1979. г.

Диспозитив те Одлуке гласи: „Укида се одредба тачке 1. став 1. под 11. Одлуке о утврђивању привредних и ванпривредних делатности у делу у којем се адвокатске услуге у оквиру области 11. гране 1109, групе 11090, подгрупе 110904, разврставају у привредне делатности”.

У образложењу ове Одлуке Уставни суд Југославије, поред осталог, истиче и следеће: „Адвокатура је самостална друштвена служба за пружање правне помоћи грађанима и другим лицима у поступцима у којима остварују заштиту својих права. Околност што се у адвокатској делатности стиче доходак наплаћивањем одређене накнаде за адвокатске услуге није разлог за разврставање ове делатности у привредну, нити су због тога адвокатске услуге роба. Утврђивањем адвокатске делатности као привредне делатности, иако то није, могу бити повређена уставна и законска права адвокатских радних заједница, тј. права која би они имали да делатност коју обављају није тако разврстана”.

Дакле, Уставни суд Југославије је јасно утврдио карактер адвокатске делатности, као непривредне, и прецизно утврдио да адвокатске услуге нису нити могу бити роба. Очигледно да је Одлука ЈП „Пословни простор” из Новог Сада о програму изградње, одржавања и коришћења пословног простора у 1992. г., заједно са Програмом изградње у тачки 11. на страни 101. противуставна и противзаконита, јер је адвокатура разврстана у привредну грану и привредне услуге са високом акумулацијом, а требала и морала је бити разврстана као делатности разврстане у тачки 12. до 14. „друштвене и друге делатности”.

2. Премда је довољно казано у Одлуци Уставног суда Југославије бр. У-41/78. од 16. 01. 1979. г. да адвокатске услуге нису роба нити да имају робни карактер, потребно је истаћи (што је било присутно на расправи код Уставног суда Југославије) да корисник адвокатских услуга у крајњој конзеквенци није грађанин који се обратио адвокату да му помогне у остваривању или заштити слободе и права и на закону заснованих интереса већ друштвена заједница у целини. По уставној систематици Устава Републике Србије и СРЈ, слободе, права и дужности човека и грађанина и њихово остварење представљају највишу вредност коју држава, њени органи морају, својом организованошћу, својим прописима реализовати у свакодневном животу. Када се појави грађанин чију је слободу, право и на закону заснован интерес било ко повредио или онемогућио њихово остварење и када тражи да му адвокат помогне да пред надлежном институцијом оствари ове вредности, онда је адвокат „пружио услугу” не само грађанину појединцу, јер је својим интелектуалним радом и предузимањем законом прописаних радњи, учинио да се нарушена равнотежа у правном поретку (која је настала повредом права на слободу појединца и других његових права) поново успостави, јер је то примарни интерес свих и свакога (Устав Републике Србије: II. Слободе, права и дужности човека и грађанина чл. 11—54).

Из ових разлога се адвокатске услуге не налазе у промету. Разлози, иако нижег ранга од предходних, за ову тврдњу који се не могу занемарити а који поткрепљују тврдњу да се Закон о порезу на промет, одредбе чл. 20—25. („Сл. Гласник РС“ бр. 78/91), не могу применити на адвокатску делатност, зато што су накнаде за адвокатске услуге лимитиране прописаном тарифом, па се порез на промет не може преваливати на странку (а видели смо да није само странка „крајњи корисник адвокатских услуга“). Да не говоримо о одбрани по службеној дужности. Још један, мада не последњи, разлог је што у правном систему никада до сада, у прописима о порезима на промет, услуге нису опорезиване општом тарифом већ увек таксативно уз бројна изузимања. Обзиром на чињеницу да у прописима члана 20—25. Закона о порезу на промет није на изричит начин изузето опорезивање адвокатских услуга, Управе друштвених прихода (вероватно након договора на републичком нивоу) погрешно су протумачиле ове прописе не респектујући спецификум адвокатске делатности и њено место у правном систему.

Не можемо и нећемо да верујемо да су у садашњим условима настали разлози због којих би требало игнорисати напред наведена документа и досадашње резоне.

IV

Адвокатска комора Војводине, у оквиру својих законских овлашћења, мора затражити измене ових одлука од доносиоца или да против ових одлука покрене поступак код Уставног суда Србије ради поништења одредби које се односе на адвокатуру.

Приликом ових интервенција мора се тражити да се на адвокатуру примене тачке 4.11. на страни 100. Одлуке о програму изградње, одржавања и коришћења пословног простора у 1992. г., јер су адвокатура као друштвена служба, сходно карактеру своје делатности, свом значају и месту у друштву, односно адвокати као носиоци те професије и корисници пословног простора требали и морали да добију третман дугорочног закупа под некомерцијалним условима.

Овакво место и положај адвокатури у друштву стипулисани Уставима и у важећем Закону о адвокатури представљају основ за покретање поступка против одлука о увођењу пореза на промет на адвокатске услуге, јер адвокатске услуге немају робни карактер — нису роба у промету.

Како видимо (а надамо се да је то последњи пут) још једном се адвокатура налази у положају да мора да доказује своје место у друштву и њен значај за правни поредак, што је по ко зна који пут већ доказано, а што заправо у савременом свету не треба ни доказивати.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Милорад Ботић

БИРАЧКО ПРАВО И ИЗБОРНИ СИСТЕМ

Бирачко право (*Wahlrecht*) је право грађана (држављана) да бирају представнике у представничка тела — активно бирачко право, и да буду бирани у представничка тела — пасивно бирачко право. Бирачко право спада у политичка права човека.

Бирачко право је у историјском развоју друштва еволуирало од права установљеног за неке слојеве (привилеговане) друштва до општег права за све појединце припаднике свих друштвених слојева. Данас садржину бирачког права сачињавају елементи: општост, непосредност и једнакост.

Опште бирачко право обухвата све грађане без било којих разлика по друштвеном положају појединца, уз сасвим одређену и уску правну условљеност. Бирач мора бити пунолетан држављанин, правно и пословно способан. Никаквих других ограничења овог права не може бити. Први пут је овај принцип изнео Робеспјер, а ушао је у јакобински устав 1793, који није заживео због пада јакобинаца. Овако конципиран принцип општег бирачког права ушао је у уставе европских и неких других држава тек после Првог светског рата. У грађанским државама XIX века, иако прокламован, био је овај принцип ограничаван и нарушаван, имовинским цензусом, ускраћивањем овог права женама и припадницима војске, повишеном старосном границом за пасивно бирачко право и др.

Непосредност се огледа у томе да бирач непосредно, лично остварује своје право. Бирачи лично гласањем на изборима, гласају за кандидата по своје нахођењу, без икаквих посредника. Непосредност бирачког права се дакле остварује путем непосредних избора. Посредно бирачко право остварују бирачи путем својих повереника, које бирачи бирају да би ови бирали представнике у представничким телима. Путем посредних избора у ствари је обезвређиван принцип општег бирачког права. Посредни избори се спроводе путем колегијума, а и данас у неким државама путем ових се бирају сенатори за други дом (фе-

дерални или други) представничког тела или пак органи неких самоуправних тела. Посредни избори су вршени у другој Југославији у време тоталитарног политичког система по једној врло лошој варијанти делегатског система. Тзв. комбиновани изборни систем, сасвим је ограничено опште бирачко право грађана. Воља бирача није могла доћи до изражаја у оваквом систему. Политичка активност грађанина задржана је на најнижем нивоу друштвено-политичких тела.

Једнакост значи да сваки бирач има само један глас, тј. да је глас сваког бирача једнак, исте вредности. Дуго је овај принцип имао само формални карактер, да би данас био доследно спроведен у већини савремених држава. У XIX веку, па и све до после Првог светског рата (1918)) нарушаван је овај принцип плуралним вотумом, по коме су неке категорије бирача имале умножен глас. Тако су нпр. професори Оксфорда и Кембриџа имали по 2 гласа. У Белгији, пре Првог светског рата, неке категорије грађана имале су додатне гласове, као имаоци непокретног имања, које су имале универзитетску диплому или плаћале одређен износ пореза. Било је нарушавања и по систему неједнакости друштвених група у циљу да имућнији друштвени редови добу до већег утицаја на вођење државних послова. Тај систем Слободан Јовановић назива класним системом. Тако је у Аустрији од 1873. до 1907. по овом систему бирачко тело било издељено на пет курија: курија великог поседа (85 посл.), курија градова (118 посл.), курија трговачких и индустријских комора (21 посл.), курија сеоских општина (129 посл.), курија општег права гласа (75 посл.). Тако се Царевинско веће састојало по овом класном систему од 353 посланика, на који број је додата корекција од 75 посланика из курије општег права гласа. Овај куријални систем обезбеђивао је буржоазији двотрећинску већину у Скупштини. Принцип једнаке вредности гласа нарушен је и (кон)федералним уставом Савезне Републике Југославије (трећа Југославија) по коме (чл. 80) се један савезни посланик бира на 65.000 бирача с тим што се у републици чланици бира најмање 30 савезних посланика. Било је ово нужно због малог броја становништва Републике Црне Горе.

Наведени принципи бирачког права ушли су у скоро све уставе савремених држава у општој формулацији како се по правилу пишу одредбе устава, обично уз додатак одредбе начина гласања (јавно или тајно). Изборним законом који се доноси на темељу устава установљује се и осигурава спровођење изборног процеса, утврђује изборна техника. Оба устава прве Југославије, и Видовдански (1921) и октроисани Устав (1931), садрже бирачко право по европским демократским стандардима: опште, непосредно, једнако. Имају га пунолетни држављани (21 год.). Официри и војници под заставом не врше бирачко право. Устав из 1921. о женама не говори, док Устав из 1931, у чл. 55. прописује: „Закон ће решити о женском праву гласа“. До рата (1941) закон ово питање није решио. Први

устав друге Југославије, од 1946, у чл. 23. садржи пропис о бирачком праву. Бирачко право је опште, једнако, непосредно и врши се тајним гласањем. Имају га сви грађани који су навршили 18 година живота, као и лице са службом у Југословенској армији. Искључују се лица под старатељством, лица која су судском пресудом лишена бирачког права док траје пресуда и лица која на основу савезног закона изгубе бирачко право. Класични принципи бирачког права и политички изборни систем преузети из грађанског друштва брзо су доживели промене са променама друштвено-политичког система. Представничка демократија замењена је социјалистичком демократијом. Непосредни избори замењени су посредним. Прво је уведен делегатски систем у тек основана већа произвођача у свим представничким телима (Уставни закон 1953), да би се коначно сасвим прешло на делегатски систем избора. Савезни устав из 1963. садржи одговарајуће поглавље о бирачком праву и изборним принципима за сва представничка тела и за све органе самоуправљања. Изборни закони (1963—1964) разрадили су гломазну и компликовану изборну процедуру и технику. Како се ради у ствари о пуномоћству представника од бирача, то је уведен и опозив. Устав СФРЈ из 1974. (последњи устав друге Југославије) у чл. 156 говори о бирачком праву грађанина, радника и радног човека у свим друштвено-економским и политичким телима и институцијама. О изборима за скупштинске друштвено-политичке заједнице, организацијама удруженог рада, самоуправних организација Устав садржи више одредаба уз одговарајућу материју. Потпуно је напуштен политичко-представнички систем и замењен делегатским системом. Устав СР Србије из 1974. (последњи устав СР Србије) у чл. 180. у целисти је пренео садржину Устава СФРЈ из 1974, чл. 156. Тако су од бирача постали гласачи и изборници.

Устав Републике Србије од 28. септембра 1990. у чл. 42. враћа Србији политичко-представнички систем и стандардне принципе политичке демократије: „Грађанин који је навршио 18 година живота има право да бира и да буде биран у Народну скупштину и друге органе и изборна тела. Избори су непосредни, бирачко право је опште и једнако, а гласање тајно”.

Кандидовање за сва изборна тела поверавају се политичким странкама, другим политичким организацијама или групи грађана. Доспели су у арсенал историје погубне кадровске комисије Комунистичке партије које су одређивале кандидате и зборови бирача организованих од Социјалистичког савеза (раније Народног фронта) ради кандидовања представника и спровођења гласања, као и зборови радних људи — сви продужена рука Ком. партије.

Устав Савезне Републике Југославије (трећа Југославија) у чл. 34. о бирачком праву грађана доноси кратку одредбу: „Југословенски држављанин који је навршио 18 година живота има право да бира и да буде биран у државне органе. Кан-

дидата за савезног посланика може предложити политичка странка или група грађана”.

Члан 8. Устава садржи принцип да власт припада грађанима, а да грађани врше власт непосредно и преко слободно изабраних представника. У чл. 14. Устава прокламује се демократски политички поредак заснован на политичком плурализму.

Изборни систем елаборира принципе бирачког права из устава, поставља и обрађује изборна правила, изграђује техничку процедуру и реализацију изборног процеса. Њега чине Закон о бирачким списковима и Изборни закон, са пратећим прописима. Изборни систем у политичком животу друштва претрпео је многе промене док није добио садашње садржаје у политичком и уставном систему савремених држава. Данас изборни систем садржи политичку и правну реализацију бирачког права.

Бирач је лице које на дан избора има право гласа. Пунoletни држављанин уписан у бирачки списак. Гласач је онај бирач који приликом спровођења избора гласа, даје свој глас, дакле који употреби своје бирачко право. Бирач који не гласа је негласач (Nichtwähler).

У нашој публицистици се често ови појмови замењују, сматрају синонимима. Међутим, у правној терминологији нема синонима. Сваки израз има свој семантички предзнак. Изборни систем у социјалистичком периоду изазвао је збрку појмова. Ко је у процедури избора бирач а ко гласач. Грађанин бира делегацију, а делегати (electori) бирају посланике или друге врсте представника, а без налога кога ће електор бирати. Семантичким тумачењем израза електор би ваљда био изборник, а грађанин који бира делегацију гласач. Бирач заправо није био нико.

Материјалну основу за реализацију бирачког права, да бирач може да гласа чине бирачки спискови. Бирачки списак је јавна књига коју води свака општина, по званичној дужности. У Југославији стални бирачки списак по општинама уведен је Законом о бирачким списковима 1922. (Сл. новине, бр. 125/1922), а измењен и допуњен Законом о бирачким списковима од 6. септембра 1931. године. У сталне бирачке спискове уписују се грађани настањени у одговарајућем месту бар шест месеци и то даном пунолетства. Сваког месеца јануара врши се ревидирање, исправка бирачких спискова. Уписују се нови а бришу умрли или одсељени бирачи. Пред расписаним изборима прегледају се бирачки спискови да би се на неколико дана пре избора закључили.

После Другог светског рата пред изборе за Конституанту, донет је 1945. године Закон о бирачким списковима. Овај закон садржи све нужне одредбе за устројство бирачког списка као сталне јавне књиге, а оно што га одликује то је чл. 4. Овим чланом побројан је поприличан низ лица која немају бирачко право. Нови поредак се обрачунавао са старим, предатним. Ту спадају министри који су учествовали у владама

од 1929. до 5. фебруара 1939, сем оних који су се одликовали својим радом против окупатора. Радило се о министрима из периода Шестојануарске диктатуре. Нису унети у бирачки списак припадници војних формација окупатора и њихових домаћих сарадника. Чланови „Културбунда“ и италијанских фашистичких организација и чланови њихових породица, сем ако су активно радили у корист народноослободилачке борбе. Лица истакнути чланови у усташким, четничким, недићевским, љотићевским организацијама, белој и плавој гарди. Лица која су била у политичкој или полицијској служби окупатора и квислинга. Лица која су окупатору стављали на располагање војна и привредна средства. Лица која су судском пресудом осуђена на губитак националне части, односно политичких и појединих грађанских права, док губитак траје. Лица под старатељством. Иначе у нормалним приликама односно у демократским и правним државама привремено губе бирачко право лица која су судском пресудом изгубили часна права, која су под стечајем и лица под старатељства, док ове сметње трају.

Мора се истаћи једна значајна чињеница. Са бирачким списковима код нас је увек било потешкоћа. Аљкаво вођени, непрочишћавани на време и што је одлика наших прилика, исправљани и допуњавани на дан самих избора на темељу неких потврда власти и управе или јавних исправа. Познати су случајеви из прве Југославије о гласању мртвих и честим случајевима да се број палих гласова и уписаних бирача не слаже. Исправни бирачки спискови дају изборима легитимитет и легалитет, о чему се у демократским земљама и правним државама озбиљно води рачуна. Код нас и данас, на прошлим изборима, било је дописивања бирача у бирачки списак, припуштања гласању или уношења без провере лица која су у изабелиштву, гастарбајтера и сл. Мора се већ једном учинити корак да се на утврђен датум пред изборе више не могу уносити бирачи или било који подаци у бирачке списе. Тек тада ће бирачки списак бити поуздана јавна књига.

Изборни закон одређује и начин гласања. Гласање се проводи јавно или тајно. Дуго се држало да гласање треба да буде јавно, под контролом јавности (публике). У новије време када се бирачко право проширило и на „зависне слојеве“, прибегло се тајном гласању како би се избегли притисци на бираче. Већ у XIX веку у већини европских држава уведено је тајно гласање у изборни систем. Код нас је у периоду Видовданског устава проведено тајно гласање путем куглица, будући да је велики број бирача био неписмен. За време Септембарског устава (до Другог светског рата) проведено је јавно гласање. У другој Југославији уведено је тајно гласање. По првом изборном закону (Закон о изборима за Уставотворну скупштину) гласање је тајно, куглицама. Исто и по Закону о избору народних посланика Народне скупштине ФНРЈ (1950) гласање се проводи тајно, са куглицама. У каснијим изборима за представничка тела гласање остаје тајно али са гласачким листићима.

Овај начин гласања изводи се и у трећој Југославији. Тако по Закону о избору савезних посланика у Веће грађана (1992), а и по Изборном закону Републике Србије од 28. септ. 1990. изабрани кандидат се заокружује на гласачком листићу.

Кандидовање и формирање изборних јединица централна су питања изборног система. Оба су тесно повезана и политички и технички.

Два су начина кандидовања: појединачно кандидовање и кандидовање по изборним листама. Појединачним кандидовањем кандидује се индивидуално означен кандидат. Проводи се по мањим изборним јединицама у којима треба изабрати једног посланика. Примењује се већинско мерило, па се назива и већински систем. Кандидате предлажу политичке партије или групе грађана (независни кандидат) са прописаним бројем потписника предлагача. Кандидовање по кандидатским листама (неке политичке странке или страначких коалиција) је заједничко, групно учествовање више кандидата, које бирачи гласају по листи, а који ће кандидат бити изабран зависи од изборне математике (количника, цензуса). Проводи се путем земаљске листе или већих изборних јединица, с циљем да се дати гласови не изгубе (у већинском систему) него да сразмерно добијеним гласовима пропорционално политичка партија или групација добије при деоби мандата својих посланика. Отуда се назива и пропорционални систем.

Већински систем (појединачно кандидовање и гласање) доводи до већинског представништва, у коме, по правилу, формира владу странка која је добила већину на изборима, док остали представљају опозицију, већу или мању. Пропорционални систем омогућује формирање сразмерног представништва. Све политичке странке сразмерно својој снази, резултату избора учествују у парламенту. Владу формирају одговарајуће коалиције (десница, левица, центар). Законом утврђеним цензусом обично 3 или пет процената, елиминишу се мале странке од деобе посланика према резултату избора. То је чист пропорционални систем — систем великих листа.

Могући су, а често у изборним системима многих држава спровођени, комбиновани системи листа и појединачног кандидовања. Тако према Изборном закону Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1922) немамо чист пропорционални систем по великим, земаљским листама него по окружним изборним окрузима. Читава држава била је подељена на 56 изборних округа. Изборни окрузи су били подељени на изборне срезове (351), углавном према административним срезовима (386). Гласачка места су формирана на 800 бирача. Један посланик се бирао на 40.000 бирача. Гласачка места су се обично поклапала са општинама. Велике општине су се делиле, а мале спајале. Кандидатске листе су пријављиване по окрузима, а кандидовање по среском изборним јединицама. На избор истакнутих кандидата (поделу мандата) могле су рачунати оне кандидатске листе које су постигле изборни количник (Wahlzahl). Изборни колич-

ник се добијао кад се укупан број добијених гласова за истакнуту листу подели бројем посланика одговарајућег изборног округа увећан за један (елиминаторни количник). Листе које су добиле потребан количник учествују у подели мандата. На листе са количником деле се мандати по Донтовом (D'Hondt) систему. По овом систему, примењеном најчешће у изборним системима, па дакле и у овом нашем, бројеви гласова појединих листа деле се са 1, 2, 3 итд, а свакој листи додели се толико мандата колико има највећих резултата ове деобе са бројем њених гласова. Тако свака листа сразмерно добијеним гласовима добија изабрани број посланика. У овом систему, пошто се елиминишу елиминаторним количником неуспеле листе, по изборном количнику одреди број мандата који свакој листи припада, одређују се изабраним посланицима: носилац листе те срески кандидати по величини добивених гласова. Тако долазе до изражаја локални кандидати, што није случај са великим (земаљским) листама где се посланицима проглашавају кандидати са списка листе по редоследу. Тако може доћи за посланика једне средине потпуно непознат човек за кога се странка стара да прође.

Задржали смо се нешто дуже на овом типичном Донтовом типу расподеле мандата, којим начином су се спроводили демократски избори пре Шестојануарске диктатуре. За време социјалистичке ере од 1946. до 1990. већ смо рекли да избора заправо није ни било. У данашњој ери преображаја друштвеног поретка сучени смо са питањем који тип изборног система треба устројити и спровести. Борба се води између владајуће партије, Социјалистичке партије Србије и опозиционих странака разних демократских предзнака (центар, десница). У игри су дакако већински систем и пропорционални систем. Јављају се гласови и за мешовити, комбиновани систем.

Појединачно кандидовање и већински систем као и пропорционални систем, имају и своје одлике и недостатке. Ови изборни принципи немају исти политички значај у свим државама. Стога се не треба позивати на узор.

Појединачно кандидовање везано је за већински начин гласања. Апсолутна већина се остварује са једним гласом преко укупног броја гласова, док релативну већину има кандидат који је добио више гласова од других кандидата. Примењује се и принцип квалификоване већине: апсолутна већина од уписаних бирача у бирачки списак. Изборни закон Србије (1990) који уводи појединачно кандидовање и већински систем, за први круг гласања тражи већину гласова бирача који су гласали ако је на изборе изашла најмање половина од укупног броја бирача. Тако се избегава избор кандидата са незнатним бројем гласова, мада у већини у односу на остале кандидате. Међутим, у Енглеској, традиционално се задржава релативна већина гласова. Ово би било погубно за многе политичке странке у другим државама, док међутим у Енглеској, где углавном на изборима конкуришу две приближно јакe странке то ником

не смета, стога што једна странка добија у неким изборним јединицама већину док друга у другим, па се тако изравнавају. Тамо, пак, где има једна јака и више малих странака, у таквом систему мале би остале без посланика. Ово се дешава и у државама где се тражи апсолутна већина, што је и најглавнији приговор пропорционалиста већинском систему. Десио се то и код нас, приликом избора у Србији 1990, мада су у други круг опозиционе странке ушле у (лабавој) коалицији. Тако се збило да је странка која је спроводила изборе (СПС) добила 48% гласова а 150 посланика, док опозиција заједно 50. У прилог тврдњи да појединачно гласање има предност над гласањем по листама, истиче се чињеница да се гласа за познатог кандидата, док бирач по правилу кандидате са листе и не познаје, па по изборној аритметици може добити посланика чак и из друге средине. Пропорционалисти пак истичу да у парламенат треба да уђу страначки проверени људи на одговарајућем политичком програму, а да о њиховој исправности даје гаранцију носилац листе, који је обично познати лидер странке. Основна замерка појединачном кандидовању и гласању остаје та, да скупштинско тело не даје праву слику политичког стања, јер већински систем елиминише мање странке, а ове су итекако корисне у парламенту било као опозиција или у коалицији са другим странкама. Случај у данашњој Италији, где је спроведен пропорционални систем. Већински систем данас имају: САД, Билеска, Француска. Једну варијанту пропорционалног система Немачка, те Холандија, Норвешка, а и тек прешле државе из соц. лагера: Мађарска, Чехословачка, Румунија. Србија и Хрватска су завеле већински систем. Добиле су скупштине са бројним (неквалитетним) збором већинских посланика и групама немоћних опозиционих посланика.

У изборну технику, а и политику спадају питања формирања изборних јединица (окрузи, срезови, изборне јединице), изборних комисија (одбора); питање постављања и потврђивања кандидата и кандидатских листа, објављивање и оглашавања кандидата и листа, бирачких одбора и бирачких места, начин и техника гласања и остала техничка питања везана за изборе. Све се то регулише Изборним законом. Законодавства посвећују велику пажњу овим питањима, јер од њихових, оваквих или онаквих решења, у многome зависи не само извођење избора него и сами резултати избора. У Југославији, од незиног настанка па до данас правило су: пропусти, прешке, злоупотребе. По неправилности спровођења избора међу првима смо увек били у Европи. Ту слабо помажу и законом предвиђене казнене одредбе. Демократија подразумева и поштовање прописа и одговоран однос према грађанским правима и обавезама.

ЛИТЕРАТУРА

- Слободан Јовановић: *О држави*, III издање, Београд, 1922.
Др Лаза М. Костић: *Коментар устава — Југословенско уставно право*, Београд, Геца Кон, 1934.
Др Јован Борђевић: *Нови уставни систем*, Савремена администрација, Београд, 1964.
Владимир Синић и др.: *Из Изборног права*, Библиотека „Политика и друштво”, Београд, 1938.
Др Лаза М. Костић: *Статистика избора народних посланика Краљевине СХС 18. марта 1923*, издање Народне скупштине, Београд, 1924.
Устав СФРЈ — стручно објашњење, издање Института за политичке науке Правног факултета у Београду, 1975.

Жарко Латиновић
судија Врховног суда Србије

ЗАТЕЗНА КАМАТА И ШТЕТА ЗБОГ ДОЦЊЕ У ПЛАЊАЊУ НОВЧАНЕ ОБАВЕЗЕ

Дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице, и затезну камату по стопи утврђеној Савезним законом (члан 277. став 1. ЗОО — „Сл. лист СФРЈ”, број 29/78, 39/85, 57/89). Ова обавеза плаћања затезне камате настаје по самом закону, дакле, и кад није посебно уговорена. Затезна камата је средство којим се учвршћује положај повериоца. Она по правилу треба бити прописана у висини стопе да се на дужника врши економски притисак да своју новчану обавезу плати у уговореном року. Поверилац није дужан да доказује да ли је због доцње у плаћању претрпео штету. Међутим, уколико поверилац новчаног потраживања претрпи штету због доцње у плаћању новчане обавезе која штета је већа од износа затезних камата, он има право да захтева разлику до потпуне накнаде штете (члан 278. став 2. ЗОО).

Однос затезне камате и штете због доцње у плаћању новчане обавезе нарочито је актуелан у данашње време, с обзиром на велику диспропорцију између висине стопе затезне камате и стопе инфлације (раста цена на мало). Практично, свака доцња у плаћању новчане обавезе има и проблем потпуног обештећења повериоца, тј. проблем његовог обештећења преко износа штете коју покрива затезна камата до потпуне накнаде штете. У судској пракси о овим питањима има врло мало одлука, а проблеми су такви да изазивају низ дилема и нејасноћа, па отуда сматрам за потребним да о неким питањима изнесем своје мишљење у овом реферату.

Висина стопе затезне камате и начин њеног прописивања

У погледу висине стопе затезне камате и начина њеног прописивања, од ступања на снагу Закона о облигационим односима до данас, било је више решења.

Закон о облигационим односима, у раније важећој одредби члана 277. став 1. и 2, прихватио је становиште да се затезна камата исплаћује по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по вишењу. Међутим, када се ради о новчаним обавезама које произилазе из уговора у привреди (члан 25. 300), онда висину стопе затезне камате прописује Савезно извршно веће. Дакле, у првобитном законском решењу прихваћено је разликовање између опште каматне стопе и каматне стопе која важи за новчана потраживања која произилазе из уговора у привреди. Законом о изменама и допунама Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ”, број 39/85), који је ступио на снагу 3. августа 1985. године, мења се став 1. члана 277. Закона, тако да се општа стопа затезне камате одређује по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге орочене без утврбене намене преко годину дана. У односу на затезну камату на потраживања која имају свој основ у уговору у привреди, задржано је раније решење да ту стопу одређује Савезно извршно веће. Ступањем на снагу Закона о изменама Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ”, број 57/89), који је ступио на снагу 7. октобра 1989. године, дотадашњи став 1. и 2. члана 277. Закона замењени су новим ставом 1, који гласи: „Дужник који задолжни са испуњавањем новчане обавезе дугује, поред плавнице, и затезну камату по стопи утврђеној Савезним законом”. Према томе, овом изменом престала је постојати разлика у стопи затезне камате између потраживања која имају свој основ у уговору у привреди, и осталих потраживања. Сходно томе, донет је Закон о висини стопе затезне камате („Сл. лист СФРЈ”, број 57/89), који је ступио на снагу 7. октобра 1989. године, који прописује јединствену стопу затезне камате у висини есконтне стопе коју месечно утврђује Народна банка Југославије увећане за 20%. У ставу 2. члана 1. тог Закона, предвиђено је да се обрачун затезне камате врши месечно применом конформне методе. За период од 7. октобра 1989. до 31. децембра 1989. године, есконтна стопа Народне банке Југославије утврђивана је као месечна стопа, а од 1. јануара 1990. до 1. јула 1992. године есконтна стопа утврђивана је као годишња. Од 1. јула 1992. године есконтна стопа утврђена је као месечна. На основу висине есконтне стопе у одређеном периоду утврђивана је висина стопе затезне камате, и она је сагласно Закону о висини стопе затезне камате износила како је то приказано у наредној табели:

СТОПЕ ЗАТЕЗНИХ КАМАТА
од 7. октобра 1989. године

П Е Р И О Д	ЕСКОНТНА СТОПА (%)		СТОПА ЗАТЕЗНЕ КАМАТЕ (%)		ОДЛУКА О ВИСИНИ ЕСКОНТНЕ СТОПЕ објављена у „Сл. листу СФРЈ“, број	
	од — до	месечна	годишња	месечна		годишња
од 7. X 1989. до 10. XI 1989.	28,4			34,1	57/89	
од 11. XI 1989. до 30. XI 1989.	48			57,6	70/89	
од 1. XII 1989. до 31. XII 1989	44,5			53,4	78/89	
од 1. I 1990. до 30 VI 1990.			23,4		28,1	84/89
од 1. VII 1990 до 12. X 1990.			14		16,2	33/90
од 13. X 1990. до 9. XI 1990.			25		30	59/90
од 10. XI 1990. до 22. III 1991.			30		36	70/90
од 29. III 1991. до 21. I 1992.			40		48	22/91
од 22. I 1992. до 1. VII 1992.			60		72	5/92
од 1. VII 1992. до	16	493,69		19,2	592,42	15/92

*Однос висине стопе затезне камате и стопе раста цена
на мало (инфлације)*

Стопа затезне камате по правилу треба да буде већа од стопе уговорне камате. Затезна камата настаје као последица кршења уговора од стране дужника, неплаћањем новчане обавезе у уговореном року. Због тога она има казнени карактер, а она треба да садржи, поред инфлаторног дела (ревалоризовани део) и реално позитивни део, тј. део који прелази стопу раста цена на мало. Дужник кроз стопу затезне камате не може бити стимулисан да избегава плаћање доспеле обавезе. Ако је стопа затезне камате нижа од стопе уговорне камате, односно ако је нижа од стопе инфлације, тада је дужник стимулисан да избегава намерно плаћање новчане обавезе у року, јер на тај начин пласирањем новчаних средстава кроз уговоре о кредиту, или инвестирањем у трајна добра, стиче далеко већу корист од обавезе коју због тога има према повериоцу — да му плати

затезну камату за време доцње. То стимулише финансијску дисциплину и изазива низ других нежељених ефеката.

Није нормално да стопа затезне камате буде изван паритета према стопи раста цена на мало, према стопи инфлације.

У данашње време однос између стопе затезне камате и стопе инфлације је крајње неодговарајући. Тешко је наћи било какво економско образложење за такав диспаратет. Ради сагледавања те разлике у следећој табели биће приказана стопа раста цена на мало и висина стопе затезне камате.

РАСТ ЦЕНА НА МАЛО И СТОПА ЗАТЕЗНЕ КАМАТЕ
у периоду децембар 1991 — јули 1992. године

М Е С Е Ц	РАСТ ЦЕНА НА МАЛО (%)		ВИСИНА СТОПЕ ЗАТЕЗНЕ КАМАТЕ (%)	
	месечни	годишњи	годишња	месечна
Децембар 1991. г.	18,2	628,135	48 до 21. I 72 после 21. I	—
јануар 1992. г.	26,1	1.499,48	72	4,713
Фебруар 1992. г.	42,5	6.921,73	72	4,713
Март 1992. г.	41,2	6.077,47	72	4,713
Април 1992. г.	78,1	101.197,85	72	4,713
Мај 1992. г.	80,8	123.342,12	72	4,713
Јуни 1992. г.	102,3	475.722,61	72	4,713
Јули 1992. г.	62,0	32.562,33	592,42	19,2

Напомена: Подаци о стопи инфлације преузети су од Народне банке Југославије.

У фебруару и марту, подаци су рачунати без података за Словенију и Хрватску, Подаци за април, мај, јуни и јули одnose се на СР Југославију.

У августу месецу 1992. године раст цена на мало износио је 42,4%.

Изнети подаци указују да се поверилац новчаног потраживања за време доцње дужника не може обештетити кроз плату затезне камате. Управо, разлика између висине стопе затезне камате и стопе инфлације, говори о апсурдном положају повериоца новчаног потраживања за време доцње дужника у плаћању новчане обавезе.

*Потпуна накнада штете повериоцу новчаног
потраживања*

Упоређивањем висине стопе затезне камате и стопе раста цена на мало јасно произилази закључак да се поверилац нов-

чаног потраживања кроз износ који би добио на име затезних камата, не може ни изблиза обештетити, па поверилац у таквој ситуацији има право да захтева од дужника разлику до потпуне накнаде штете, како је то прописано одредбом члана 278. став 2. 300. Иначе, правило да поверилац, поред затезне камате, може захтевати и разлику до потпуне накнаде штете, било је примењивано у судској пракси и пре ступања на снагу Закона о облигационим односима. То право повериоца произилази и из осталих одредаба 300 о штети и њеној накнади.

Поверилац увек трпи штету уколико дужник задоцни у испуњењу новчане обавезе. У таквој ситуацији поверилац би имао право на накнаду штете у висини обичне штете и измакле користи (члан 155. 300), јер је до штете дошло због кршења уговора од стране дужника, тј. због његове доцње у плаћању новчане обавезе (члан 266. 300).

Правило да поверилац новчаног потраживања за време доцње, поред затезне камате, има право и на штету, представља корекцију принципа монетарног номинализма из члана 394. 300 код новчаних обавеза, а не и супротност том принципу, јер доцњом у плаћању новчане обавезе ствара се нов основ (извор) облигације — право на накнаду штете.

Док код затезне камате поверилац није дужан доказивати да је због доцње дужника претрпео неку штету, у погледу износа штете која прелази затезну камату, поверилац је дужан доказати да је штету претрпео. Кривица дужника се претпоставља, јер она произилази из доцње дужника, али је поверилац дужан доказати висину претрпљене штете.

С обзиром на диспропорцију између висине стопе затезне камате и раста цена на мало, практично поверилац новчаног потраживања никад не може од дужника остварити разлику до потпуне накнаде штете.

Пре свега, ову накнаду штете поверилац би морао остваривати у судском поступку, јер је невероватно да је дужник сâм признао штету и исту исплатио повериоцу. Већ само упућивање повериоца на судски поступак ставља га у врло тежак имовински положај и у немогућност да се потпуно обештети од дужника новчаног потраживања. Наиме, поверилац би у судском поступку могао остваривати само штету коју је претрпео до дана закључења расправе пред првостепеним судом (члан 189. став 2. 300). На износ тако досуђене штете поверилац би имао право на затезну камату од дана доношења судске одлуке до дана плаћања штете. Како ни та камата која је досуђена на износ штете од дана доношења првостепене одлуке не обештећује потпуно повериоца, то би он морао у новој парници да тражи штету за време доцње у плаћању досуђене штете првом одлуком, која прелази висину стопе затезне камате на ту штету. Тако би поверилац ушао у један зачарани круг у којем никад не би могао потпуно остварити штету по одредби члана 278. став 2. 300. Од момента доношења првостепене одлуке до правноснажности исте, по правилу пробе дужи период, поготово

уколико буде изјављена жалба против првостепене пресуде. Исто тако, досуђени износ на основу правноснажне судске одлуке по правилу се наплаћује у извршном поступку, те све то указује да од дана доношења судске одлуке до дана наплате, прође период од неколико месеци, а често и више година. Према томе, уколико се поверилац одлучи да накнаду штете оствари у судском поступку, готово је немогуће да ће то успети у пуном износу. С обзиром на садашњи диспарат између стопе затезне камате и стопе инфлације, неке парнице повериоцу не би се ни исплатиле. Наиме, рачунски се може доказати апсурдна ситуација, да у споровима ради наплате одређеног износа новца, ако време од тужбе до наплате тог износа траје дуже, тужилац који је успео у целости у спору за главницу, камату и трошкове, номинално мање добија од плаћених трошкова увећаних за стопу инфлације рачунату од дана плаћања тих трошкова до дана наплате досуђеног износа.

Када се ради о накнади штете из члана 278. став 2. 300, код утврђивања те штете и њене висине, треба применити општа правила о одговорности за штету. Свако чињенично стање обавезе накнаде штете мора да садржи штету, узрочну везу између штетног догађаја и штете и одговорност штетника. Када се ради о штети из члана 278. став 2. 300, онда се одговорност штетника (дужника новчане обавезе) претпоставља, јер она произилази из саме чињенице што је он био у доњој у плаћању новчане обавезе. Проблеми се јављају код утврђивања висине штете. Ова врста штете се по правилу појављује у виду изгубљене користи, па се при оцени висине штете узима у обзир добитак који је поверилац могао основано очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковим пропуштањем да плати новчану обавезу у року (члан 189. став 3. 300).

Једно од врло важних питања код права повериоца да тражи накнаду штете у смислу одредбе члана 278. став 2. 300 је на који начин треба утврђивати висину штете, односно да ли се висина штете може утврђивати према разлици између висине стопе затезне камате и висине стопе камате коју банке плаћају на штедне улоге или према стопи инфлације коју месечно утврђује надлежни орган.

У односу на висину штете, не постоји дилема око тога када поверилац докаже да због дужникове доцње у плаћању није могао извршити своју уговорену обавезу према добављачу, па би за њега штета представљала износ у висини разлике у цени по којој би поверилац купио робу да је плаћање извршено у року, у односу на цену те робе у време када је дужник платио повериоцу новчано потраживање. Исто тако постоји готово јединствено мишљење о томе да би поверилац могао потраживати штету у висини изгубљене добити која представља разлику између затезне камате и камате коју банка плаћа на штедне улоге. Штетниковом радњом — пропуштањем да плати новчану обавезу у уговореном року, према редовном току ствари,

спречена је могућност повериоца новчаног потраживања да средства за време доцње у плаћању уложи на штедњу и тако оствари камату. Због тога, та камата, умањена за затезну камату, представља изгубљену корист за повериоца, у смислу члана 189. став 3. ЗОО. Међутим, поставља се питање коју камату на штедне улоге треба узети у обзир приликом утврђивања висине штете, да ли камату која се плаћа на штедне улоге по виђењу или на штедне улоге орочене на одређени период. Исто тако, како различите банке плаћају различиту каматну стопу на штедне улоге, може се поставити питање коју стопу камате узети у обрачун накнаде штете, да ли вишу, нижу или неку средњу. У одговору на ово питање мишљења сам да треба узети у обрачун камату на штедне улоге која је највиша у месту испуњења обавезе, јер је сасвим логично да би поверилац да је добио новчана средства у уговореном року и иста уложио на штедњу, изабрао ону банку која даје најповољније услове у погледу висине каматне стопе. Што се тиче висине каматне стопе у односу на период орочавања код банке, мишљења сам да је најправилније становиште да код обрачуна висине штете треба узети у обрачун ону каматну стопу коју банка плаћа на штедне улоге орочене на време за које је трајала доцња дужника у испуњавању обавезе. Уколико доцња дужника буде трајала дуже, односно уколико дужник не исплати потраживање и по пресуди, тада би поверилац имао право да тражи разлику накнаде штете, а с обзиром на камату која се плаћа од времена доцње до времена плаћања новчаног потраживања, у односу на каматну стопу по којој је штета рачуната у моменту пресуђења. Свакако да овакав начин обрачуна накнаде штете репродукује нове парнице и изазива друге потешкоће око трошкова поступка, итд.

У погледу израчунавања висине штете у смислу одредбе члана 278. став 2. ЗОО, према разлици између стопе затезне камате и стопе раста цена на мало (инфлације) у одређеном периоду, мишљења су различита. Наиме, има мишљења да стопа раста инфлације у одређеном периоду не може бити основ за обрачун висине штете, јер се стопа раста инфлације рачуна на основу повећања цена свих роба, а она представља опште осиромашење друштва и те последице дужни су да снесу сви. С друге стране, према мишљењу других, стопа инфлације је управо онај критеријум на основу којег се може израчунати штета коју трпи поверилац новчаног потраживања. За износ пораста цена на мало, односно за проценат инфлације, поверилац новчаног потраживања би у просеку могао да плати одређену робу више у односу на цену те робе у моменту доспећа за наплату новчаног потраживања, па та разлика управо представља за њега штету. При томе није потребно да поверилац докажује да би он купио тачно одређени производ, јер новац је средство плаћања и представља израз вредности робе. Само у случају да поверилац доказује штету у висини већој од процента раста цена на мало, тада би био дужан да докаже да је он за-

кључио уговор о купопродаји те робе, те да због доцње дужника није могао извршити плаћање цене купљене робе.

Уколико би се прихватило становиште да се висина штете може утврђивати на основу обрачуна разлике између стопе затезне камате и стопе инфлације, тада би доказни поступак био знатно упрошћен, економичан, јер би изостало компликовано вештачење, које одуговлачи поступак и утиче на његову економичност. У вези са овим питањем, важно је напоменути да је Закон о облигационим односима прихватио у неким ситуацијама израчунавање висине новчаног потраживања на основу такозване индексне методе, тј. на основу општег пораста цена роба и трошкова живота. Тај принцип прихваћен је код утврђивања разлике у цени (клизна скала) код уговора о делу, а посебно код уговора о грађењу, где се висина разлике у цени утврђује такозваном индексном методом (члан 397. ЗОО). Исто тако, према одредби члана 396. ЗОО пуноважна је одредба којом се износ обавезе у домаћем новцу везује за промену цена добара, роба и услуга израженим индексом цена утврђеним од стране овлашћене организације (индексна клаузула), ако је то у непосредној економској вези са предметом посла тако да нема спекулативни значај или је таква одредба уговорена ради обезбеђења животног стандарда уговорне стране. Према томе, ако је такозвана индексна метода дозвољена код израчунавања висине новчаног потраживања која имају свој основ у правном послу, онда би иста метода тим пре могла бити дозвољена и код израчунавања висине новчане обавезе по основу накнаде штете због неплаћања у року, тј. кршења уговора. Остаје да судска пракса да одговор на ова питања.

Закључна разматрања

Из предњег произилази да је у последње време диспропорција између висине стопе затезне камате и стопе инфлације толико велика да све то изазива низ негативних последица. Пре свега, то подстиче велики дефицит ликвидности, и то намерним избегавањем плаћања доспелих новчаних обавеза. Тиме се нарушава основни принцип у облигационим односима — једнакост странака и еквивалентности њихових обавеза. У условима садашње диспропорције између стопе затезне камате и стопе инфлације, грубо су нарушени принципи тржишта и тржишне привреде. Критеријум успешности пословања неког предузећа не представља то колико је то предузеће технолошки опремљено, каква је рационализација рада и пословања, какво има тржиште, итд. Могуће је да предузеће које има изузетно високу технологију производње и развијено тржиште, односно могућности пласмана, има врло лоше показатеље пословања, уколико продату робу не наплати у уговореном року. С друге стране, предузеће које нема тако успешну и ефикасну производњу и пла-

сман, може исказати врло велику добит, уколико не поштује уговорне обавезе, пласира све са других лица кроз уговоре о кредиту и друге каматоносне послове, или куповином одређених роба, итд. Несразмерност између стопе затезне камате и стопе инфлације подстиче црно тржиште девизама, јер је сасвим јасно да је уносно извршити конвертовање динара у чврсту валуту.

Све то указује на чињеницу да висина стопе затезне камате, као и начин њеног прописивања, не одговарају својој сврси. Пре свега, одређивање висине стопе затезне камате у односу на есконтну стопу Народне банке Југославије нема никаквог оправдања, ни логике. Есконтна стопа Народне банке Југославије је стопа по којој се наплаћује камата на средства из примарне емисије. Та стопа има велики значај и утицај на кредитно-монетарну политику државе. Кроз примарну емисију регулише се маса новца у оптицају и однос масе новца према укупној вредности роба. Свака нова емисија у стабилним условима привређивања треба да да нову вредност, чиме се одржава равнотежа између масе новца и материјалне вредности. Есконтна стопа Народне банке Југославије је код нас знатно испод уговорне камате. Она има функцију регреса, јер се кроз есконтну стопу на средства из примарне емисије фаворизује одређена производња или промет. Код нас се средства из примарне емисије користе у пољопривреди (за откуп пољопривредних производа, финансирање производње и залиха) и за подстицање извоза, односно за производњу намењену извозу.

За разлику од есконтне стопе, стопа затезне камате има сасвим другу сврху и логику. Она је регулатор односа на тржишту, подстиче ликвидност и афирмише тржишне односе.

Према томе, како есконтна стопа и стопа затезне камате имају у основи различите циљеве, то нема никаквог оправдања везивати стопу затезне камате за есконтну стопу.

Поред тога, треба истаћи да есконтну стопу Народне банке Југославије утврђује Савет гувернера Народне банке. Приликом утврђивања висине есконтне стопе, Савет гувернера Народне банке Југославије сигурно води рачуна о ефектима које треба у кредитно-монетарној политици да постигне одређена висина есконтне стопе. Дакле, при томе се не води рачуна о негативним, или позитивним ефектима, које због есконтне стопе треба да има одређена висина стопе затезне камате. По мом мишљењу то је један од узрока оваквој диспропорцији између затезне камате и инфлације, и негативним последицама које из тога произилазе.

Уосталом, може се поставити питање и уставности прописаног начина одређивања стопе затезне камате. Наиме, према Закону о изменама и допунама Закона о облигационим односима, који је ступио на снагу 7. октобра 1989. године, стопа затезне камате одређује се законом. Закон о висини стопе затезне камате, који је ступио на снагу исто 7. октобра 1989. године, одређује висину стопе затезне камате у зависности од висине

есконтне стопе. Како висину есконтне стопе одређује Савет гувернера Народне банке Југославије, то практично значи да висину стопе затезне камате одређује Савет гувернера Народне банке, а не законодавац. Мишљења сам да је најприхватљивији начин одређивања стопе затезне камате на основу висине стопе камате коју банке плаћају на штедне улоге орочене преко годину дана без утврђене намене, које решење је било прихваћено код одређивања опште каматне стопе пре доношења Закона о висини стопе затезне камате.

КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

Коста М. Месаровић
адвокат у Београду

НАДЛЕЖНОСТ У ПАРНИЧНОМ И ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

У примени нових одредаба Закона о парничном поступку и Закона о извршном поступку често се поставља питање надлежности и то месне. Ово је посебно актуелно код извршења на основу веродостојних исправа.

Када се ради о извршењу на новчаним потраживањима месна надлежност одређена је чланом 194. ЗИП-а. Према одредбама овога члана, за одлучивање о предлогу за извршење и за спровођење извршења на новчаним средствима дужника месно је надлежан Суд на чијем се подручју налази јединица службе код које се води рачун дужника код организације која обавља послове платног промета.

Ове одредбе су императивне природе и странке не могу уговорати другачију надлежност од оне која је одређена Законом о извршном поступку.

Супротно томе, у примени одредаба Закона о парничном поступку, странке могу уговорити месну надлежност суда. Да би Суд у парничном поступку судио према уговореној надлежности, потребно је да су испуњени услови из члана 70. ЗПП-а. Према овом члану, ако Законом није одређена искључиво месна надлежност неког суда, странке се могу споразумети да им у првом степену суди Суд који није месно надлежан под условом да је стварно надлежан. Овај споразум важи само ако је писмено састављен и ако се тиче одређеног спора или више спорова који сви проистичу из одређеног правног односа. Исправу о овом споразуму тужилац мора приложити уз тужбу.

По члану 14. ЗИП-а предвиђено је да се одредбе Закона о парничном поступку сходно примењују и на извршни поступак. Па се поставља као оправдано питање да ли треба применити и у извршном поступку сходно одредбе ЗПП-а о надлежности.

Питање надлежности у извршном поступку је регулисано Законом о извршном поступку а одредбе Закона о парничном поступку према члану 14. ЗИП-а сходно се примењују ако овим или другим савезним законом није другачије одређено. Пошто је Законом о извршном поступку посебно одређена месна надлежност за извршење над средствима на рачуну дужника, то се не могу применити одредбе из Закона о парничном поступку које се односе на уговорену надлежност, и у извршном поступку.

Међутим, ако дужник уложи приговор против решења о извршењу на основу веродостојне исправе у целини или само у делу којим је дужник обавезан да намира потраживање, Суд коме је приговор поднет ставиће ван снаге решење о извршењу у делу којим је одређено извршење и укинуги спроведене радње, а поступак ће се наставити као поводом приговора против платног налога. Ако за то није месно надлежан доставиће предмет надлежном Суду (чл. 55-а ст. 2. ЗИП-а).

У решењу којим се ставља ван снаге решење о извршењу назначиће се да се предмет уступа ради наставка парничног поступка у истом Суду или се доставља месно надлежном Суду. При овом се цени и уговорена надлежност у смислу чл. 70. ЗПП-а.

Имајући у виду да предлог за извршење на основу веродостојне исправе мора да садржи и захтев да Суд обавезе дужника да намира потраживање а овај део захтева има карактер платног налога, то поверилац у самом предлогу мора означити да у случају спора међу странкама постоји споразум о месној надлежности у складу са чл. 70. ЗПП. Исправа о споразуму мора се приложити уз предлог. Ова два услова морају бити кумулативно испуњена јер ће у противном извршни Суд поступити у складу са чл. 55-а ст. 2. ЗИП-а, и након поднетог приговора против решења о извршењу ако није месно надлежан доставити предлог надлежном Суду.

Наша јудикатура је на томе плану већ дала свој видан допринос у циљу законите и правилне примене ове новеле Закона о извршном поступку у пракси. О томе сведоче многобројне судске одлуке и заузети ставови из домена ове материје, чије неке примере илустрације ради приказујемо.

„Поверилац код извршења на основу веродостојне исправе мора већ уз сам предлог за извршење да поднесе и доказ о уговореној месној надлежности суда за вођење парнице, како би суд уколико дужник уложи приговор, предмет уступио суду по уговореној месној надлежности на даљи поступак.

Уколико тако не поступи, спорни предмет ће решавати Суд према седишту туженика”¹.

„Споразум о уговореној месној надлежности Суда битан је за парнични а не извршни судски поступак, јер члан 194

¹ Решење ВПС Србије Р-238/91.

ЗИП-а којим се одређује да је за извршење на основу веродостојне исправе надлежан суд према седишту јединице СДК-а код које се води рачун дужника представља искључиву месну надлежност суда за извршење на основу веродостојне исправе, а која се не може споразумом странака мењати".²

„Када се ради о стечајном дужнику као повериоцу који тражи извршење на основу веродостојне исправе против свога дужника у погледу надлежности примењују се одредбе чл. 194 ЗИП-а о искључивој месној надлежности за извршење према седишту јединице СДК-а код које се води рачун дужника а не одредбе о атракционој надлежности због стечаја предвиђене чланом 63. ЗПП-а. Тек ако дужник уложи приговор против решења о извршењу на основу веродостојне исправе, предмет ће прећи у парницу коју ће судити суд према атракционој надлежности тј. суд који спроводи стечајни поступак над повериоцем, сада тужиоцем”.³

Ако је дужник уложио приговор, оспоравајући само месну надлежност Суда, такав приговор је недопуштен. С обзиром на извршену интеграцију поступка за издавање платног налога са одговарајућим одредбама Закона о извршном поступку у оваквој ситуацији мора се имати у виду одредба из члана 453. ЗПП-а (став 2). По овој одредби туженик може ставити приговор месне ненадлежности само у приговору против платног налога. Из овог произилази, да се може приговорити месној надлежности само у приговору против решења о извршењу на основу веродостојне исправе којом се то решење побија у целини или делимично. Према томе, оспоравање решења о извршењу само због месне надлежности Суда није допуштено у складу са напред цитираним прописом. Осим тога, може се поставити и питање правног интереса за улагање оваквог приговора.

Иако је начин реализације потраживања на основу веродостојне исправе веома ефикасан у погледу трајања поступка, јер га знатно убрзава и скраћује, мишљења смо да је у вези са питањем уговорене месне надлежности и приговора против решења о надлежности потребно допунити одредбе Закона о парничном поступку и то нарочито одредбе чл. 70, 453. и 454.

У сваком случају, своју коначну реч морала би још да да наша правна теорија, као и будућа правна пракса како би се сва евентуално спорна питања и дилеме у овој области нашег парничног и извршног поступка дефинитивно разрешила.

² Решење ВПС Србије ПЖ. 6592/91.

³ Решење ВПС Србије ПЖ-8307/91.

ЗЛОСТАВА У СЛУЖБИ
(Чл. 66. КЗ Србије)

Када милиционер оштећеног назива лоповом, псује му мајку и потом га удари, чини кривично дело из члана 66. КЗ Србије.

Из образложења:

Неосновано се жалбом бранноца побија првостепена пресуда, јер је првостепени суд правилно утврдио да је окривљени позвао у просторије СУП-а ради разговора оштећеног и том приликом му псовао мајку и ударао га рукама и лисицама и у тако утврђеним радњама окривљеног стоје сва обележја кривичног дела из члана 66. КЗС, јер је окривљени као службено лице у вршењу службе другога злостављао, вребао и поступао на начин којим се вреба људско достојанство оштећеног.

(Пресуда Округлног суда у Београду Кж. 82/92 од 24. I 1992)

ДОКАЗИ
(Чл. 16. ЗКП)

Када се неке одлучне чињенице утврђују само са вероватношћу а не са извесношћу, а првостепени суд закључи да је утврђено постојање те чињенице, он тиме поступа противно принципу *in dubio pro geo*, по коме се чињенице које падају на терет оптуженог могу узети да постоје само ако су са потпуном извесношћу доказане.

Из образложења:

Исказ поменутог сведока представља посредно сазнање, иако не-

ма разлога за сумњу у његову веродостојност, али на њему се не може доносити осуђујућа пресуда.

Јер, у случају када је нека одлучна чињеница утврђена само са вероватношћу, а не са извесношћу, а првостепени суд закључи да је утврђено постојање те чињенице, он тиме очигледно поступа противно принципу *in dubio pro geo*, по коме се чињенице које падају на терет оптуженог могу узети да постоје само ако су са потпуном извесношћу доказане, а уколико се појаве као могуће, дакле, сумњиве, има се узети да оне не постоје.

(Решење Врховног суда Србије Кж. 579/91 од 11. XI 1991)

ОДРИЦАЊЕ ОД НАСЛЕБА У КОРИСТ ОДРЕБЕНОГ НАСЛЕДНИКА
(Члан 139. ст. 2. Савезног закона о наслеђивању, сада члан 134. ст. 2. Закона о наслеђивању — „Сл. гласник СРС”, бр. 52/74 и 1/80)

Наследничка изјава о одрицању од наслеба у корист одређеног наследника сматра се као изјава о пријему наслеба и уступању свог наследног дела, и као двострани правни посао уступање производи правно дејство, тек ако се наследник прихвати понуде, односно уступањеног дела наслеба.

Из образложења:

„Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права нису основани.

Према утврђеном чињеничном стању, правноснажним решењем Општинског суда О бр. 99/58 од 15.

ноцембра 1958. године, расправљена је заоставштина оца странака пок. Б. и на основу закона оглашени су за наследника тужилац Ч. и тужени Д. као и њихова мајка сада пок. С. с тим што је у решењу назначено да ће једну трећину сада пок. С. после њене смрти да наследе на једнаке делове синови Д. и Ч.

Неспорно је да је сада пок. С. своју једну трећину наслеба од пок. супруга отуђила уговором о доживотном издржавању закљученим пред Општинским судом 23. 12. 1968. године под Р. бр. 1417/68 у корист даваоца издржавања, овде туженог.

С обзиром на изложено, Врховни суд налази да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су одбили као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је власник преко 1/3 до удела од 1/2 спорне имовине, а усвојили захтев противтужбе туженог за утврђење да је власник спорних непокретности са уделом од 2/3.

Наиме, пок. С. је на основу оставинског решења Општинског суда стекла право својине на једној идеалној трећини спорне имовине као законски наследник свог супруга. Ово стога, што из наведеног решења као и садржине записника сачињеног у оставинском поступку пред Општинским судом 15. новембра 1958. године у наведеном предмету (на који тужилац у ревизији указује) види се да су тужилац и тужени и њихова мајка сада пок. С. дали изјаве о примању наслеба. Изјава о примању наслеба не може се опозвати (члан 141. ст. 1. Савезног закона о наслеђивању, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 20/55 важећег у време отварања наслеба пок. Б. — даље: ЗН). Иако је по свом карактеру само деклараторне природе, јер од ње не зависи прелаз оставине на наследнике будући да оставина (по одредби члана 135. Закона о наслеђивању) прелази на наследнике по сили закона у моменту смрти оставиоца.

С друге стране, изјава о пријему наследства дата под условом, који би сам наследник себи поставио са циљем да ограничи обим свог наследног права и наследно правних обавеза и одговорности

има се сматрати ваљаном, с тим да услов сматра непостојећим. Но, наследник може свој наследни део који је наследно уступити. Он може отуђење извршити у корист наследника пре одржавања расправе о заоставштини и пре деобе наследства и то се онда не сматра одрицањем од наслеба већ се ради о изјави о уступању свог наследног дела (члан 139. ст. 2. ЗН). Али изјава о уступању свог наследног дела односно изјава о одрицању у корист одређеног наследника до момента прихватања од наследника третира се као понуда, јер је уступање двострани правни посао, па стога производи правно дејство тек када је правни посао уступања закључен, а то ће бити онда, када санаследник прихвати уступљени део наслеба.

Стога изјава мајке странака сада пок. С. дата у оставинском поступку на рочишту 15. новембра 1958. године у предмету О. бр. 99/58 Општинског суда, да на својој трећини задржава једино право доживотног уживања, коју трећину ће после њене смрти наследити на једнаке делове њени синови (овде странке) не може производити правно дејство ни као изјава о одрицању од наслеба, ни као изјава о уступању свог наследног дела. Ово стога, што се она прихватила наслеба, а као изјава о уступању није перфектна. Недостаје изјава санаследника тужиоца Ч. и туженог Д. да прихватају уступљени део нашта указује и чиница да њихова квота као наследника у наследној заједници за величину уступљеног дела наследним решењем није повећана.”

(Одлука Врховног суда Србије
Рев. 3288/91 од 12. II 1992)

ТРЕТМАН „СТАРЕ ШТЕДЊЕ“

Штедиши који на штедној књижици има девизе („стара штедња“), банка је дужда да исплати девизе, а не динаре.

Из образложења:

Тужилац је током поступка навео да је код туженог имао оро-

чена девизна средства на девизној штедној књижици. Тужилац се пријавио код туженог на листи чекања за исплату девиза. Међутим, овај износ није исплаћен тужиоцу, због тога што банка нема девизе.

Пуномоћник туженог је током поступка навео да су тачни наводи тужиоца, али да банка нема девизе за исплату грабанима, те је то разлог због чега тужиоцу девизна средства нису исплаћена.

Суд сматра да тужилац не треба да трпи било какву штету због тога што банка нема средстава за исплату девиза, које је тужилац уложио на својој девизној штедној књижици код туженог, јер је тај новац тужилац зарадио радом у иностранству. Сем тога, тужилац је био на листи чекања, међутим, тужени такође није исплатио штедни улог нити после одређеног рока за чекање. По оцени суда, с обзиром да се ради о посебној — личној имовини тужиоца, то тужени нема право да сам располаже имовином других без сагласности конкретно тужиоца, јер та средства нису у власништву туженог, нити је тужени пренео власништво девизних средстава на туженог. Из тих разлога суд је одлучио као у изреци пресуде, јер је тужилац уложио девизна средства и тражи повраћај тих средстава, али не у динарима већ одређени износ немачких марака.

(Одлука Општинског суда у Пожаревцу П. 2595/91 од 29. I 1992)

* * *

ТУЖБА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ

(Члан 27. ст. 2. и 3. Закона о промету непокретности)

Полагање износа у висини купопродајне цене у судски депозит у року за подношење тужбе због повреде законског права прече куповине непокретности је услов за остваривање права односно захтева тужиоца да се уговор о продаји поништи и да се њему под истим условима прода непокретност.

Из образложења:

Према стању у списима тужени М. Ј. је пре продаје спорног зем-

љишта затражио сагласност тужиоца да није заинтересован за куповину. Тужилац је одговорио да је као сусед заинтересован за куповину па пошто је тужени М. Ј. и поред тога уговором о продаји овереном код Општинског суда Об. бр. 2552/88 од 15. јула 1988. године спорно земљиште продао туженом А. Н. нижестепени судови су закључили да је повређено право прече куповине тужиоца и усвојили тужбени захтев којим је тражено да се уговор о продаји закључен између тужених поништи и да се тужиоцу под истим условима непокретност прода.

Одредбом члана 27. Закона о промету непокретности прописани су услови под којима носилац законског права прече куповине може истеривати право прекупа код суда ако је његово право првенства повређено.

Према члану 27. ст. 2. Закона о промету непокретности ако носилац права својине не учини понуду носиоцу законског права прече куповине непокретности односно ако по учињеној понуди непокретност прода трећем лицу под повољнијим условима, носилац права прече куповине може тужбом код суда да захтева да се уговор о продаји поништи и да се њему под истим условима та непокретност прода. Према ставу 3. истог члана тужба се може поднети у року од једне године од дана сазнања носиоца права прече куповине за продају непокретности трећем лицу а најкасније у року од 3 године од дана закључења уговора о продаји.

Најзад, према ставу 4. члана 27. Закона о промету непокретности тужилац је дужан у року за подношење тужбе због повреде права прече куповине код општинског суда на чијем се подручју непокретност налази да положи износ у висини купопродајне цене.

Из наведене одредбе Закона о промету непокретности произилази да је полагање износа у висини купопродајне цене у року за подношење тужбе због повреде права прече куповине услов за остваривање права прекупа тужиоца. Он на тај начин ступа на место купца и преузима његова права и обавезе па је ова уплата депозита прописана Законом гаранција купцу да не-

ће бити оштећен иако му се ускраћује право које је уговором стекао.

У конкретном случају из списка предмета произилази да тужилац није поступио по наведеној императивној одредби Закона о промету непокретности јер није у депозит суда у року за подношење тужбе положио износ у висини купопродајне цене, а ову околност ниже-степенни судови због погрешног правног схватања нису узели у обзир при одлучивању у овом спору, па је Врховни суд укинучо обе ниже-ступене пресуде и предмет вратио на поновни поступак.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 1021/91 од 15. V 1991)

* * *

БАНЧИН УГОВОР О ДЕПОЗИТУ (Члан 73. 300)

Уговор о ороченом депозиту важи и ако није закључен у писменој форми.

Суд је утврдио да је тужилац са туженим закључио орочен уговор о девизној штедњи на 36 месеци те да му је банка за све то време орочавања исплаћивала камату по фиксној стопи од 12,5%.

Окружни суд је одбио жалбу тужене банке и потврдио одлуку Општинског суда у Пожаревцу.

Из образложења:

Није битно истицање у жалби да првостепени суд није утврдио постојање писменог уговора о орочавању депозита јер се постојање уговора може доказивати свим доказним средствима, а не само исправом — писменим уговором.

Такође се не може прихватити становиште у жалби да уговор о ороченом депозиту важи само ако је закључен у писменој форми у смислу члана 1043. 300, јер се има применити и одредба члана 73. 300 и кад нема писменог уговора ако је реализован усмени уговор о депозиту и ако је банка исплаћивала камату на орочени депозит, и ако је орочавање трајало у одређеном времену тј. депозит није подизан пре истека рока.

Према томе правилно је становиште првостепеног суда да је тужена банка дужна да исплати тужиоцу уговорену каматну стопу односно камату по уговореној каматној стопи од 12,5% и после истека текућег периода о орочавању обзиром да промена каматне стопе изричито није уговорена па се узима она каматна стопа која је важила у време орочавања девизног штедног улога, ако та стопа у штедној књижици није означена.

(Одлука Окружног суда у Пожаревцу Гж. 1290/91 од 20. VIII 1991)

Приредио
Александар Воргић

СА ОПШТЕЊА

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 28. 08. 1992, донета су следећа решења:

1. Утврђује се цена почев од септембарског броја „Гласника“ у износу од 500.— динара.

2. Утврђује се ауторски хонорар за „Гласник“ у распону од 250.— до 500.— динара по једној страни.

3. Именују се комисије Управног одбора у следећем саставу:

1) КОМИСИЈА ЗА СТАТУТАРНА И НОРМАТИВНА АКТА: 1. Добросављевић Светозар, председник; 2. Бисалов Миодраг, члан; 3. Варадић Ивко, члан; 4. Трухар Владимир, члан; 5. Вучевић Зоран, члан.

2) КОМИСИЈА ЗА ПРОПИСЕ И ПРАВНУ ПРАКСУ: 1. Миковић Милан, председник; 2. Михајловић Јован, члан; 3. Бељански Лазар, члан; 4. Весковић Живко, члан; 5. Маркићевић др Александар, члан.

3) КОМИСИЈА ЗА ПРИМЕНУ ТАРИФЕ: 1. Грабовачки Боровој, председник; 2. Бошњак Бура, члан; 3. Парлаћ Миодраг, члан.

4) КОМИСИЈА ЗА БИБЛИОТЕКУ: 1. Мартиновић Драгољуб, председник; 2. Гнатенко-Андреј Татјана, члан; 3. Марушић Небојша, члан.

5) КОМИСИЈА ЗА ПИТАЊА ПЕНЗИЈСКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА: 1. Милић Томислав, председник; 2. Халуца Андреја, члан; 3. Пантелић Миодраг, члан.

6) КОМИСИЈА ЗА ДОДЕЛУ ПОВЕЉА И ПЛАКЕТА: 1. Буќановић Василије, председник; 2. Грчки Александар, члан; 3. Пердих Александар, члан.

7) КОМИСИЈА ЗА МЕЂУНАРОДНЕ ВЕЗЕ: 1. Бурчин Душан, председник; 2. Вујков Франа, члан; 3. Станивучковић Горан, члан.

8) КОМИСИЈА ЗА ИЗРАДУ КОДЕКСА: 1. Бељански Слободан, председник; 2. Лошонџ др Аурел, члан; 3. Јовановић Драгољуб, члан.

9) КОМИСИЈА ЗА СУЗБИЈАЊЕ НАДРИПИСАРСТВА: 1. Колесар Федор, председник; 2. Јаковљевић Бранислав, члан; 3. Вујовић Драган, члан; 4. Јуришић Иван, члан; 5. Секел Јован, члан.

4. Месечна чланарина износи два поена, по новчаној вредности поена на дан уплате.

5. Утврђује се цена тарифне свеске у износу од 2.000.— динара.

6. Уписује се у Именик адвоката АКВ Јуришић Иван, рођен 14. 01. 1952. у Сомбору, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Доситеја Обрадовића 11, са даном 28. 08. 1992.
7. Уписује се у Именик адвоката АКВ Миленковић Зоран, рођен 04. 07. 1959. у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Балзакова 61, са даном 28. 08. 1992.
8. Уписује се у Именик адвоката АКВ Павловић Зоран, рођен 24. 04. 1965. у Винковцима, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Косовска 2, а са даном 28. 08. 1992.
9. Уписује се у Именик адвоката АКВ Наћ Иштван, рођен 31. 05. 1958. године у Врбасу, са седиштем адвокатске канцеларије у Кули, Новака Пејчића 147, а са даном 28. 08. 1992.
10. Уписује се у Именик адвоката АКВ Гудало Бранко, рођен 29. 10. 1952. у месту Доња Требеуша, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Димитрија Туцовића 66, а са даном 28. 08. 1992.
11. Уписује се у Именик адвоката АКВ Мићановић Мирјана, рођена 17. 12. 1948. у Шипову, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, Маршала Тита 139, а са даном 28. 08. 1992.
12. Уписује се у Именик адвоката АКВ Шијаковић Весна, рођена 07. 06. 1962. године у Инђији, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар 23. октобра 76, а са даном 28. 08. 1992.
13. Уписује се у Именик адвоката АКВ Лучић Даница, рођена 24. 03. 1967. у Сиску, са седиштем адвокатске канцеларије у Оџацима, Маршала Тита 37, а са даном 28. 08. 1992.
14. Уписује се у Именик адвоката АКВ Никшић Слободанка, рођена 26. 04. 1957. у Винковцима, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Паланци, Иве Лоле Рибарпа 3, ст. 7, а са даном 28. 08. 1992.
15. Уписује се у Именик адвоката АКВ Јуришић Милан, рођен 02. 05. 1937. у Подравској Слатини, са седиштем адвокатске канцеларије у Новој Пазови, Краља Петра Караборџевића 27, а са даном 28. 08. 1992.
16. Уписује се у Именик адвоката АКВ Таминчић Владимир, рођен 02. 01. 1941. у месту Потуровци, општина Липљан, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Змај Јовина 2, а са даном 28. 08. 1992.
17. Уписује се у Именик адвоката АКВ Мустафић Мирзет, рођен 01. 09. 1954. у Зворнику, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Маршала Тита 8/а, а са даном 28. 08. 1992.
18. Уписује се у Именик адвоката АКВ Комад Миленко, рођен 12. 01. 1940. у Столцу, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Паланци, Кидричева 101, а са даном 28. 08. 1992.
19. Уписује се у Именик адвоката АКВ Бошковић Слободан, рођен 12. 12. 1954. у Вуковару, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Рубера Бошковића 18/1, а са даном 28. 08. 1992.
20. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Павловић Раде, рођен 07. 02. 1958. у Тузли, са седиштем адвокатске канцеларије у Старој Пазови, Змај Јовина 5, а са даном давања свечане изјаве.
21. Обновља се условни упис у Именик адвоката АКВ Дмитровић Гордане, рођене 04. 09. 1957. у Бјеловару, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Народног фронта 17, а са даном давања свечане изјаве.

22. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Петковић Вида Корнелија, рођена 30. 12. 1955. у Чангавиру, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Шандора Петефија 14, а са даном давања свечане изјаве.

23. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Јенча Трандафир, рођен 23. 09. 1950. у Делиблату, а седиштем адвокатске канцеларије у Ковину, Маршала Тита 162, а са даном давања свечане изјаве.

24. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Лукић Милош, рођен 30. 07. 1949. у Зрењанину са седиштем адвокатске канцеларије у Ковину, Ватрогасна 2, а са даном давања свечане изјаве.

25. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Коњовић Давид, рођен 21. 06. 1938. у Сомбору, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Доситеја Обрадовића 13, а са даном давања свечане изјаве.

26. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Ковачевић Љубинко, рођен 05. 03. 1957. у Земуну, са седиштем адвокатске канцеларије у Старој Пазови, Трг Вељка Влаховића 5, локал бр. 4, а са даном давања свечане изјаве.

27. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Ленарт-Месарош Естер, рођена 17. 05. 1953. у Палићу, Суботица, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Хуге Бадалића 1, а са даном давања свечане изјаве.

28. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Вукадиновић Ненад, рођен 09. 06. 1956. у Бјеловару, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремским Карловцима, Лењина 26, а са даном давања свечане изјаве.

29. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Матушњак Јаромир, рођен 23. 09. 1954. у Брестовцу, Дарувар, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, Омладинска 1, а са даном давања свечане изјаве.

30. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Тапалага Тодор, рођен 28. 01. 1954. у Локвама, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Коче Коларова 14, а са даном давања свечане изјаве.

31. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Миковић Србан, рођен 15. 07. 1961. у Панчеву, са адвокатско-приправничком вежбом код Миковић Милана, адвоката у Панчеву, а са даном 28. 08. 1992.

32. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Мужика Тот Золтан, рођен 04. 07. 1959. у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Вујановић Бошка, адвоката у Новом Саду, а са даном 28. 08. 1992.

33. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Трифковић Јадранка, рођена 20. 10. 1961. у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Протић Драгана, адвоката у Зрењанину, а са даном 28. 08. 1992.

34. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Краљ Жељко, рођен 22. 07. 1967. у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Лирић Ивана, адвоката у Зрењанину, а са даном 28. 08. 1992.

25. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Вукмањов-Шимоков Беатрис, рођена 01. 12. 1967. у Суботици, са адвокатско-приправничком вежбом код Матић Мирослава, адвоката у Суботици, а са даном 28. 08. 1992.

36. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Нинковић Маја, рођена 27. 05. 1965. у Сарајеву, са адвокатско-приправничком вежбом код Томашев Бранислава, адвоката у Зрењанину, а са даном 28. 08. 1992.

37. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Закић Драган, рођен 04. 10. 1962. у Ковину, са адвокатско-приправничком вежбом код Мијовић Миодрага, адвоката у Ковину, а са даном 28. 08. 1992.

38. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Лисица Драган, рођен 18. 02. 1968. у Санском Мосту, са адвокатско-приправничком вежбом код Лисица Милоша, адвоката у Новом Саду, а са даном 28. 08. 1992.

39. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Назарчић Стевица, рођен 16. 08. 1964. у Вршцу, са адвокатско-приправничком вежбом код Ружић Градимира, адвоката у Вршцу, а са даном 28. 08. 1992.

40. Поништава се Одлука Управног одбора број 472/91 од 22. 11. 1991. којом је Касаповић Добривој, дипл. правник, рођен 26. 09. 1960. уписан у Именик адвоката АК Војводине.

41. Пуџа Нинко, адвокат у Кули, брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине, дана 20. 08. 1992, услед смрти. — Тодоровић Владимир, адвокат у Кули, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Пуџа Нинка.

42. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Јеловац Никола, адвокат у Сомбору, са даном 08. 07. 1992, због заснивања радног односа. — Коњовић Давид, адвокат у Сомбору, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Јеловац Николе, адвоката у Сомбору.

43. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Барањ Влада, адвокат у Инђији, са даном 30. 06. 1992, због заснивања радног односа. — Лапчић Мирко, адвокат у Инђији, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Барањ Владе.

44. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Бук Дијана, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 08. 1992, због заснивања радног односа. — Максић Дејан, адвокат у Новом Саду, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Бук Дијане.

45. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Радојчић Јасмина, адвокатски приправник у Инђији, са адвокатско-приправничком вежбом код Мисиркић Радована, адвоката у Инђији, са даном 06. 07. 1992, због престанка адвокатско-приправничке вежбе.

46. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Милиновић Гордана, адвокатски приправник у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Борал Егона, адвоката у Зрењанину, са даном 30. 06. 1992, због истека адвокатско-приправничке вежбе.

47. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Живковић Весна, адвокатски приправник, са адвокатско-приправничком вежбом код Субаков Милоша, адвоката у Бечеју, са даном 12. 07. 1992, због заснивања радног односа.

48. Узима се на знање да је Корхеџ Золтан, адвокат у Суботици, привремено спречен да обавља адвокатску делатност због одласка на лечење у иностранство почев од 09. 06. 1992. — Рудински Никола, адво-

кат. у Суботици, одређује се за привременог заменика одсутном Корхец Золтану, адвокату у Суботици, до његовог повратка из иностранства.

49. Узима се на знање да је Чаки Ладислав, адвокат у Темерину, привремено спречен да обавља адвокатску делатност због стручног усавршавања у иностранству, почев од 19. 09. 1992. — Молнар Андраш, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика Чаки Ладислава, адвоката у Темерину, до његовог повратка из иностранства.

50. Одобрава се продужење мировања адвокатске делатности Фараго Рудолфу, адвокату у Кањижи, до 31. 12. 1992. — Конц Иштвану, адвокату у Кањижи, продужава се дужност привременог заменика одсутном Фараго Рудолфу, адвокату у Кањижи, до повратка из иностранства.

51. Узима се на знање да је Бојков Александар, адвокат у Новом Саду, привремено спречен да обавља адвокатску делатност због одласка на војну вежбу, почев од 02. 07. 1992. — Мумин Александар, адвокат у Новом Саду одређује се за привременог заменика одсутном Бојков Александру, адвокату у Новом Саду, до његовог повратка.

52. Узима се на знање да је Вељовић Горан, адвокат у Панчеву, привремено спречен да обавља адвокатску делатност због службе у оружаним снагама ЈНА, почев од 16. 08. 1992. — Бурин Душан, адвокат у Панчеву, одређује се за привременог заменика одсутном Вељовић Горану, адвокату у Панчеву, до његовог повратка.

53. Узима се на знање да Кујунџић Станки, адвокату у Суботици, мирују права и обавезе, због избора на јавну функцију (за потпредседника општине Суботица), почев од 29. 06. 1992. — Кујунџић Јаков, адвокат у Суботици, одређује се за привременог заменика Кујунџић Станке, адвоката у Суботици, до престанка јавне функције.

54. Узима се на знање да Јовановић Радиславу, адвокату у Кули, мирују права и обавезе због избора на јавну функцију (за секретара Скупштине општине Кула), почев од 01. 07. 1992. — Мрдак Радомир, адвокат у Сивцу, одређује се за привременог заменика Јовановић Радислава, адвоката у Кули, до престанка јавне функције.

55. Укида се привремена забрана вршења адвокатске делатности одређена према Шоћ Слободану, адвокату у Кикинди, решењем број 223/92. од 24. 04. 1992. — Кулиџан Милица, адвокат у Кикинди, разрешава се дужности привременог заменика адвоката Шоћ Слободана.

56. Узима се на знање да се Стојанов Татјана, адвокат у Новом Саду, налази на породилском одсуству од 24. 08. 1992. — Лекић Бранко, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Стојанов Татјани, адвокату у Новом Саду до повратка са породилског одсуства.

57. Узима се на знање да је Мунџић-Крнчевић Мирјана, адвокат у Новом Саду, прекинула породилско одсуство и да је наставила са радом почев од 12. 07. 1992. — Филиповић Миленко, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Мунџић-Крнчевић Мирјане.

58. Узима се на знање да је Томић Љиљана, адвокатски приправник у Инђији, прекинула породилско одсуство и да је наставила са радом почев од 06. 07. 1992.

59. Узима се на знање да су Бркић Иван, Белић-Бркић Владислава и Бркић-Белић Даница, адвокати у Новом Саду, основали Удружену адвокатску канцеларију са седиштем у Новом Саду, Максима Горког 7, а да су са вођењем Удружене адвокатске канцеларије отпочели 01. 01. 1992.

60. Узима се на знање да су Павловић-Бојовић Љиљана и Радујковић Коста, адвокати у Новом Саду, основали Удружену адвокатску канцеларију са седиштем у Новом Саду, Стевана Мусића 12, а да су са вођењем Удружене адвокатске канцеларије отпочели 10. 08. 1992.

61. Узима се на знање да су Вебер Борбе и Каћански Миливој, адвокати у Новом Саду, раскинули уговор о удруживању, те да од 01. 07. 1992. настављају са радом у својим адвокатским канцеларијама, као самостални и инокосни адвокати.

62. Узима се на знање да је Дамески Благоје, адвокат у Новом Саду, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Петроварадин, Густава Крклеца 36, почев од 06. 07. 1992.

63. Узима се на знање да је Ристић Зоран, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг слободе 2, почев од 15. 07. 1992.

64. Узима се на знање да је Секељ Јован, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Цара Душана 1/1, почев од 11. 08. 1992.

65. Узима се на знање да је Ристић Драгослав, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Јована Цвијића 35, почев од 01. 07. 1992.

66. Узима се на знање да је Журжован Марћел, адвокат у Алибунару, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Жарка Зрењанина 3, почев од 10. 08. 1992.

67. Узима се на знање да је Лагчић Мирко, адвокат у Инђији, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сланкамен, М. Тита 99, почев од 15. 07. 1992.

68. Узима се на знање да је Ковачев Миодраг, адвокат у Беоцину, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, Петефи Шандора 167, почев од 01. 07. 1992.

69. Узима се на знање да је Јовановић Неда, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Католичка порта 2/2, почев од 01. 08. 1992.

70. Узима се на знање да је Деспотовић Љиљана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Шајкашка 34, почев од 14. 08. 1992.

71. Узима се на знање да је Брбовић Лазар, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Стевана Мокрањца 2/6, ст. 27, почев од 01. 09. 1992.

72. Узима се на знање да је Милићевић Милорад, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу ЈНА бр. 7, почев од 20. 07. 1992.

73. Узима се на знање да је Мунџић-Кричевић Мирјана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Цара Душана 73, почев од 16. 07. 1992.

74. Узима се на знање да је Решин Бранислав, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Пушинова 16, почев од 16. 07. 1992.

75. Узима се на знање да је Ивковић Бела, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Матка Вуковића 6, почев од 08. 07. 1992.

76. Узима се на знање да је Баковић Јованка, адвокат у Бачу, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Маршала Тита 46, почев од 29. 06. 1992.

77. Узима се на знање да је Кеџман Душан, адвокат у Апатину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Димитрија Тудовића 32, почев од 23. 06. 1992.

78. Евидентира се Уговор о пружању правних услуга закључен дана 10. 06. 1992. између МДОО „Стан” из Панчева и Вучковић Николе и Неђић Мирослава, адвоката у Панчеву.

79. Евидентира се Уговор о пружању правне помоћи закључен дана 04. 05. 1992. између Земљорадничке задруге „Хоргош” у Хоргошу и Лошонц др Аурела, адвоката у Суботици.

80. Евидентира се Уговор о пружању правне помоћи закључен дана 04. 05. 1992. између Д. Д. „Потиски водоводи” у Хоргошу и Лошонц др Аурела, адвоката у Суботици.

81. Евидентира се Уговор о пружању правне помоћи и заступању закључен дана 08. 07. 1992. између Агенције за инжењеринг, маркетинг и интелектуалне услуге „Поп-агенција” из Новог Сада и Вишокић Богдана, адвоката у Новом Саду.

82. Евидентира се Уговор о заступању закључен дана 17. 08. 1992. између „Техно-град” из Суботице и Карањац Невенке, адвоката у Суботици.

83. Одобрава се исплата посмртнине иза пок. Емих др Ивана, адвоката у пензији из Чантавира, члана Фонда посмртнине, који је умро 01. 05. 1992. у Чантавиру.

84. Одобрава се исплата посмртнине иза пок. Пуџа Нинка, адвоката у Кули, члана Фонда посмртнине, који је умро 20. 08. 1992. у Кули.

Управни одбор

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине. Годишња претплата за 1992. г. је 1.800.— динара. — Претплата за иностранство је 40 USA долара — Цена једне свеске је 500.— динара. — Претплата се може уплатити у пошти на рачун број 65700-678-2047 са назнаком „за Гласник“.
Тираж: 1200 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1. алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Штампа: „Просвета“, Нови Сад

